

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مقابله آلمان با تحریم‌های غیرقانونی آمریکا در پروژه

نورد استریم ۲

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مهدی ناجی

۱	مقدمه	۱
۱	اهمیت پیوندهای اقتصادی روسیه و اروپا	۱
۲	نقش اوکراین در ترانزیت گاز روسیه	۲
۲	خطوط انتقال نفت از روسیه به اروپا و بحران اوکراین	۲
۳	نورد استریم و نورد استریم ۲	۳
۳	نگرانی آمریکا از وابستگی اروپا به انرژی روسیه	۳
۴	مقابله آلمان با زیاده خواهی آمریکا و سیاست تحریم	۴
۵	اهمیت پیوندهای اقتصادی روسیه و اروپا	۵
۶	کلام آخر	۶

اتحادیه اروپا بزرگ‌ترین بازار مصرف انرژی در جهان به شمار می‌رود و بر اساس گزارش‌های انجمن جهانی انرژی، میزان واردات گاز اروپا از روسیه، از ۴۱ درصد کنونی، به ۷۱ درصد در سال ۲۰۳۰ خواهد رسید.^۱ در این چارچوب خط لوله ۹،۵ میلیارد یورویی نورد استریم ۲ که سال آینده ظرفیت انتقال گاز طبیعی از روسیه به آلمان را دو برابر خواهد کرد، پر از حاشیه و جنجال بوده است. یک روزنامه آلمانی در گزارشی خبر داد که نمایندگان دولتی آمریکا در تماسی ویدئویی، به شرکت‌های آلمانی و اروپایی درباره عواقب گسترده ادامه مشارکت در پروژه خط لوله انتقال گاز "نورد استریم ۲" هشدار داده‌اند. دولت فدرال آلمان تهدیدهای آمریکا علیه این پروژه گازی را غیر قانونی دانسته و آن را رد می‌کند. ولادیمیر پوتین ابراز خوش‌بینی کرده که این پروژه گازی با وجود تحریم‌های آمریکا اوایل سال ۲۰۲۱ با چند ماه تاخیر تکمیل خواهد شد. "مایک پامپئو" وزیر امور خارجه آمریکا چندی پیش اعلام کرد که وزارت خارجه آمریکا، خطوط لوله گاز نورد استریم ۲ "جریان شمالی-۲" و "جریان ترکیه" را در طرح تحریم‌های مربوط به قانون «تحریم‌ها علیه دشمنان آمریکا (کاتسا) خواهد گنجانند. در اوایل ماه ژوئن (خرداد)، لایحه‌ای درباره گسترش تحریم‌ها علیه خط لوله گاز «جریان شمالی-۲» برای بررسی به مجلس سنای آمریکا ارائه شد. در این سند گسترش تحریم‌هایی بر اساس قانون "تضمین امنیت انرژی اروپا" را با هدف "جلوگیری از تکمیل این خط لوله گاز" در نظر گرفته شده است. آمریکا به بهانه حمایت از امنیت انرژی اروپا با این پروژه مخالفت می‌کند. واشنگتن این طور استدلال می‌کند که اروپا با این پروژه به گاز روسیه وابسته می‌شود. مجری اصلی این پروژه گازی، گول انرژی روسیه شرکت "گازپروم" است. اما نیمی از هزینه آن را شرکت‌های اروپایی «لو ام وی، وینتر شال، دآ، ان جی، اونپیر و شل» برعهده گرفته‌اند. بیش از ۹۰ درصد این پروژه خط لوله تمام شده است.^۳

■ اهمیت پیوندهای اقتصادی روسیه و اروپا

بی‌شک در دنیای صنعتی امروز، انرژی یکی از عوامل مهم تاثیرگذار در روابط میان کشورها است. نیاز روزافزون اتحادیه اروپا به انرژی از یک طرف و وجود منابع و ذخایر انرژی در روسیه از طرف دیگر باعث شده است که مسئله انرژی، به یکی از ارکان اساسی روابط میان اتحادیه اروپا و روسیه تبدیل شود. اتحادیه اروپا به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شرکای تجاری روسیه نقش برجسته و عمده‌ای در افزایش رشد و توسعه اقتصادی روسیه در چند سال اخیر داشته است. روسیه نیز به منزله بزرگ‌ترین شریک انرژی اتحادیه اروپا، جایگاه مهم و قابل ملاحظه‌ای در بازار انرژی این اتحادیه دارد. بر اساس پیش‌بینی‌های کمیسیون اروپا تا سال ۲۰۳۰، میزان نفت و گاز وارداتی این اتحادیه روند افزایشی خود را ادامه خواهد داد؛ بنابراین نفت و گاز همچنان منابع سوختی غالب در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا باقی می‌ماند و حتی در این میان گاز بیشترین میزان رشد مصرف را در بازار اتحادیه از آن خود خواهد کرد. انتظار می‌رود که تا سال ۲۰۳۰، نفت و گاز به ترتیب ۳۴ درصد و ۲۷ درصد مصرف کل انرژی اتحادیه را تشکیل دهد.^۴ شرکت گاز پروم به نمایندگی از روسیه این

۱ - در حال حاضر روسیه یکی از تامین‌کنندگان اصلی انرژی اتحادیه اروپا است و گذشته از تامین مستقیم انرژی بازار اروپا، نقش یک کریدور ترانزیتی را به ویژه در انتقال گاز دریای خزر و آسیای مرکزی ایفا می‌کند. پیش‌بینی می‌شود که مصرف گاز طبیعی در اتحادیه اروپا در ۲۵ سال آینده به دو برابر افزایش یابد و به سرعت به مهم‌ترین سوخت مورد نیاز اروپا بدل شود. مصرف گاز طبیعی اتحادیه اروپا در حال حاضر ۱۸ درصد از مصرف جهانی را تشکیل می‌دهد، واردات گاز اتحادیه افزایش یافته و میزان آن به بیش از ۸۰ درصد کل مصرف در سال ۲۰۳۰ خواهد رسید.

۲ - نورد استریم خط لوله انتقال گاز طبیعی به طول ۱۲۲۲ کیلومتر است، که از شهر ویبورگ، در کشور روسیه آغاز شده و پس از عبور از بستر دریای بالتیک، در شهر گرایفسوالد، آلمان پایان می‌یابد. ظرفیت انتقال گاز طبیعی این خط لوله روزانه معادل ۱۵۰ میلیون متر مکعب می‌باشد. این خط لوله ۱۲۰۰ کیلومتری از زیر دریا می‌گذرد، باعث کشمکش میان دونالد ترامپ، انگلار مرکل و ولادیمیر پوتین شده است. این خط لوله سالهاست که به اختلاف میان اروپا و آمریکا و بین خود اروپایی‌ها دامن زده است. آلمان شدیداً از آن حمایت می‌کند. دانمارک قصد دارد تا مانع از گذشتن آن از آبهای سرزمینی خود شود. لهستان می‌گوید که ضد رقابتی است. اوکراین آن را یک حلقه طناب به دور گردنش قلمداد می‌کند.

۳ - خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۹/۵/۵.

۴ - بخش عمده‌ای از انرژی مورد نیاز اروپا از روسیه و غرب آسیا تامین می‌شود. (البته اتحادیه اروپا نیاز نفتی خود را بیشتر از غرب آسیا تامین می‌کند). روسیه و غرب آسیا مجموعاً ۷۰ درصد عرضه جهانی نفت و گاز را بر عهده دارند.

مهم را به خوبی درک کرده است که توسعه تجارت روسیه به شدت نیاز به ترانزیت گاز طبیعی به اروپا دارد و حفظ رشد تولید ناخالص داخلی روسیه به این امر وابسته است؛ لذا شرکت گاز پروم سیاست‌های خود را با الزامات اتحادیه اروپا هماهنگ نموده است.^۱

پیش‌بینی روند تولید و مصرف انرژی در اتحادیه اروپا از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۳۰ (برحسب

میلیون تن)

انرژی	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۲۵	۲۰۳۰
تولید	۷۵۱/۷	۷۱۴/۳	۶۸۸/۹	۶۷۹/۶	۶۸۹/۹
مصرف	۱۷۱۰/۱	۱۷۵۲/۹	۱۷۸۲/۶	۱۷۹۲	۱۷۷۹/۵

Source: BP Energy Outlook 2030: January 2011

■ نقش اوکراین در ترانزیت گاز روسیه

استقلال اوکراین در سال ۱۹۹۱، موقعیت این کشور را به عنوان قلمرو ترانزیت گاز بین روسیه و اروپا معین کرد. بیش از ۹۰ درصد از صادرات گاز روسیه از طریق اوکراین ترانزیت می‌شود. اوکراین همچنین به مشتری گاز شرکت روسی گازپروم نیز تبدیل شد. اوکراین به گاز ارزان نیاز دارد تا انرژی مورد نیاز صنایع گازبر و غیررقابتی و سیستم گرمایشی گازی خود را تامین کند. این کشور نواپس توانست از موقعیت ترانزیتی مسلط خود بهره‌گیر و گاز ارزان‌تری را از روسیه خریداری کند. وقتی قیمت جهانی گاز بعد از سال ۲۰۰۰ افزایش پیدا کرد، اوکراین در برابر افزایش قیمت گاز از سوی روسیه مخالفت کرد. بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۱، اوکراین حدود ۱۷ میلیارد دلار یارانه گازی از سوی روسیه دریافت کرد. بعد از اینکه دو کشور روسیه و اوکراین نتوانستند بر سر قرارداد جدید به توافق برسند، شرکت گازپروم از اول ژانویه ۲۰۰۶، عرضه گاز به اوکراین را متوقف کرد و یک بار دیگر این کار را در سال ۲۰۰۹، انجام داد. در هر مورد، کی‌یف گاز ترانزیت به سمت اروپا را به داخل کشور خود منحرف ساخت تا از این طریق روسیه را تسلیم کند. در سال ۲۰۰۶، بعد از چند روز روسیه تسلیم شد اما در سال ۲۰۰۹، بحران بالا گرفت و منجر به تعطیلی دو هفته‌ای کامل کریدور انتقال گاز از مسیر اوکراین شد. این امر نهایتاً بحرانی در عرضه صدور گاز به اروپا را به دنبال آورد. استقلال اوکراین جریان صادرات گاز روسیه به اروپای غربی را به خطر انداخت. به این دلیل در اوایل دهه ۲۰۰۰، روسیه تصمیم به دور زدن اوکراین در عرضه گاز به اروپا گرفت و این کار را از طریق پروژه مشترک و احداث خط لوله در زیر دریای بالتیک و سیاه با برخی از مشتریان بزرگ گاز در اروپای غربی انجام داد که این مشتریان از حمایت دولت‌های خود برخوردار بودند. البته از اواسط دهه ۲۰۰۰، اوکراین به نقطه جنجالی بین روسیه و غرب تبدیل شد و وضعیت این کشور به شدت روبه‌وخامت گذاشت، وقتی که روسیه از جدایی طلبان شرق اوکراین حمایت کرد و شبه‌جزیره کریمه را در سال ۲۰۱۴، ضمیمه خود ساخت. بحران ژئوپلیتیکی برای عرضه گاز روسیه به اروپا شکل گرفت و این پروژه را سیاسی کرد. موقعیت اوکراین در عرضه گاز با احداث خط لوله نورد استریم ۲ (خط لوله انتقال گاز طبیعی به طول ۱۲۲۲ کیلومتر که از شهر ویبورگ، در کشور روسیه آغاز شده و پس از عبور از بستر دریای بالتیک، در شهر گرایفسوالد، آلمان پایان می‌یابد)، تغییر خواهد کرد، زیرا دولت کی‌یف حدود ۳ میلیارد دلار درآمد ناشی از ترانزیت گاز را از دست خواهد داد. این امر از دیدگاه دولت اوکراین خوشایند نیست. این اقدام روسیه در پاسخ به بهره‌گیری اوکراین از موقعیتش در ترانزیت گاز بعد از استقلال این کشور، به‌ویژه بعد از سال ۲۰۰۰ است.

■ خطوط انتقال نفت از روسیه به اروپا و بحران اوکراین

بخش زیادی از گاز اروپا که از روسیه به اروپا می‌رود، از اوکراین می‌گذرد و "نفت و گاز" شرکت گاز اوکراینی، سال گذشته، ۲٫۸ میلیارد دلار از آن درآمد داشته است. این بخش مهمی از بودجه دولتی اوکراین محسوب می‌شود. پس از ضمیمه شدن کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴، گازپروم، غول انرژی روسی که از حمایت کرملمین برخوردار است، در تامین گاز اوکراین اخلال ایجاد کرد. اوکراین از این موضوع هراس دارد زمانی که نورد استریم ۲ تکمیل شود، روسیه تامین گاز اروپا را مستقیماً از آلمان انجام دهد و درآمد اوکراین از ترانزیت قطع شده و اقتصاد این کشور فلج شود. کنگره آمریکا در حمایت از اوکراین و برای تنبیه روسیه در مورد جدا کردن کریمه، تهدید کرده است که طرف‌هایی را که در خط لوله نورد استریم نقش داشته باشند، تحریم می‌کند. اتحادیه اروپا مشغول گفتگو با روسیه و اوکراین شد تا

۱ - وابستگی متقابل روسیه و اتحادیه اروپا در حوزه انرژی، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره نخست، شماره ششم، زمستان ۱۳۹۱، ص ۹۳.

حقوق طرفین رعایت شود. اما زمانی که ساخت خط لوله آغاز شود، متوقف کردن آن بسیار سخت‌تر خواهد شد و پوتین دلیل کمتری خواهد داشت تا با اوکراین راه بیاید. دولت اوپاما، هشدار می‌داد که نورد استریم بیش از پیش اروپا را به گاز روسیه وابسته خواهد کرد و اوکراین را منزوی خواهد ساخت. روسیه نیز در مقابل، استدلال می‌کرد که دلسوزی آمریکا برای اوکراین آشکارساح است و آمریکا می‌خواهد مانع این توافق شود تا در عوض خودش گاز طبیعی مایع‌شده (ال ان جی) بیشتری به اروپا بفروشد. ترامپ نیز آلمان را به خاطر حمایت از خط لوله نورد استریم سرزنش کرد، و سپس بر این واقعیت تجاری که آمریکا می‌خواهد ال ان جی بیشتری به اروپا بفروشد و با گاز روسیه رقابت کند، صحنه گذاشت. گاز خط لوله‌ای ارزانتر از ال ان جی است.^۱

■ نورد استریم و نورد استریم ۲

«نورد استریم» و «نورد استریم ۲» دو خط لوله فراساحلی هستند که گاز طبیعی را به صورت مستقیم از کرانه روسیه و از دریای بالتیک به آلمان انتقال می‌دهد. «نورد استریم» در سال ۲۰۱۲ تکمیل شد. «نورد استریم ۲» قرار بود تا پایان سال ۲۰۱۹ به اتمام برسد. خط لوله «نورد استریم ۲»، گاز روسیه را از مسیری حدود یک هزار و ۲۰۰ کیلومتر و از طریق دریای بالتیک به آلمان و از آنجا به دیگر کشورهای اروپایی منتقل می‌کند. همان طور که گفته شد مجری اصلی این طرح غول انرژی روسیه شرکت «گازپروم» است. اما نیمی از هزینه آن را شرکت‌های اروپایی «اوم وی، وینترشال، دآ، ان جی، اونیپیر و شل» برعهده گرفته‌اند. بیش از ۹۰ درصد این پروژه خط لوله تمام شده، زمان آغاز بهره‌برداری از این خط لوله سال ۲۰۲۰ و هزینه احداث آن ۱۰ میلیارد یورو برآورد شده است. مجریان آن متعهد شده‌اند، همه مقررات محیط زیستی و حقوقی مورد نیاز را رعایت کنند. ۵۱ درصد هزینه‌های این طرح به وسیله شرکت روسی گاز پروم و ۴۹ درصد دیگر آن بوسیله شرکت‌های اروپایی تامین می‌شود و به همین نسبت روسیه و اروپا در این طرح سهم دارند. طبق این پروژه، قرار است بدون عبور از اوکراین و اسلووکی، ۵۵ میلیارد متر مکعب گاز را سالانه از طریق دریای بالتیک به آلمان برسد. به این ترتیب در مجموع نورد استریم ۱ و نورد استریم ۲، سالانه ۱۱۰ میلیارد متر مکعب گاز به اروپا می‌رساند. ارزش خط لوله نورد استریم ۲، براساس ارزیابی‌های اولیه؛ ۹ و نیم میلیارد یورو است.^۲ به گفته سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه در کنفرانس خبری، با وجود فشارهای آمریکا بر روی کسانی که در این پروژه عظیم «نورد استریم ۲» شرکت دارند، در آینده نزدیک تکمیل خواهد شد.^۳ از جمله فشارهای آمریکا می‌توان به گسترش تحریم‌ها برای هدف قرار دادن سرمایه‌گذاران و شرکت‌های بیمه‌ای اشاره کرد.

■ مسیر خط لوله گاز نورد استریم ۲

The 1,220 kilometer (758-mile) Nord Stream 2 undersea link to Germany initiated by Russia in 2015 is due to be complete in 2019.

■ نگرانی آمریکا از وابستگی اروپا به انرژی روسیه

۱ - فراید، ۱۳۹۷/۵/۱۹.

۲ - مداخله آمریکا در طرح نورد استریم ۲ و نشانه‌های بروز جنگ گاز، خبرگزاری صدا و سیما، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹.

۳ - خبرگزاری مهر، به نقل از راشاتودی، ۱۳۹۹/۵/۲۴.

۴ - بلومبرگ، ۲۰۱۹.

آمریکا از صادرات انرژی برای افزایش سطح روابط اقتصادی و سیاسی با هم پیمانان خویش بهره می‌گیرد. آمریکا با صادرات ال ان جی به برخی کشورهای اروپایی در صدد کاهش وابستگی این کشورها به گاز روسیه است. پروژه خط لوله نورد استریم دو، با سرمایه‌گذاری ۱۱ میلیارد یورویی در صورت تکمیل تا پایان سال ۲۰۲۰ می‌تواند سالانه ۵۵ میلیارد مترمکعب گاز را به اروپا برساند.^۱ روسیه به هیچ‌وجه مایل نیست سهم‌اش در بازار گاز اروپا کاهش یابد. به این جهت همزمان دو پروژه ترک استریم و نورد استریم دو را در حال اجرا دارد. سیاست اساسی روسیه از احداث دو پروژه فوق، متنوع کردن مسیرهای دسترسی به بازار اروپا است. آلمان به‌عنوان مشتری اصلی پروژه نورد استریم ۲ در نظر دارد با تکمیل این پروژه از وابستگی خود به ذغال سنگ و انرژی هسته‌ای بکاهد. به دنبال تنش در روابط روسیه و اوکراین این کشور در نظر دارد با احداث خط لوله نورد استریم ۲ فروش گاز به اروپا از طریق اوکراین را تا ۲۰۲۱ متوقف نماید یا کاهش دهد.^۲

مقامات آمریکایی بارها مخالفت خود را با احداث نورد استریم ۲ اعلام کرده‌اند. در این بین همراهی تعدادی از نمایندگان دموکرات و جمهوری خواه در مخالفت با این پروژه جالب توجه است. کنگره آمریکا در دسامبر ۲۰۱۸ قطعنامه‌ای در مخالفت با ساخت خط لوله گازی نورد استریم ۲ و لزوم اعمال تحریم‌هایی علیه آن تصویب کرد. زمستان ۲۰۱۹ رکس تیلر سون وزیر اسبق امور خارجه آمریکا پروژه نورد استریم ۲ را تهدیدی برای امنیت انرژی اروپا دانست. در ماه ژوئن ۲۰۱۹ ریک پری وزیر انرژی آمریکا گفت که انتظار دارد آمریکا به زودی تحریم‌هایی علیه شرکت‌هایی که در پروژه خط لوله نورد استریم ۲ روسیه مشارکت دارند تصویب کند. مقامات آلمانی بارها حمایت خود را از اجرای این پروژه ابراز کرده‌اند در حالی که برخی کارشناسان انرژی تکمیل این پروژه را باعث افزایش وابستگی آلمان و اروپا به روسیه می‌دانند، صدر اعظم آلمان در جریان سفر سال ۲۰۱۸ خود به گرجستان گفت که ساخت این خط لوله گازی باعث وابستگی برلین به روسیه نمی‌شود. در ماه دسامبر سال ۲۰۱۸ اعضای پارلمان اروپا با تصویب قطعنامه‌ای خواستار توقف پروژه نورد استریم ۲ شدند. در این بین به گفته سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا: وا شنگتن از متحدان اروپایی‌اش می‌خواهد با اجرای کامل تحریم‌های روسیه و بازنگری در طرح‌های مشارکت در پروژه خط لوله نورد استریم ۲، از اوکراین حمایت کنند. تلاش آمریکا برای افزایش صادرات ال ان جی به لهستان و ترکیه در راستای تلاش این کشور برای کاهش وابستگی کشورهای هم پیمان اروپایی به منابع انرژی روسیه است. تحریم شرکت‌های فعال در پروژه نورد استریم ۲ آخرین حربه آمریکا برای توقف این پروژه است.^۳

■ مقابله آلمان با زیاده خواهی آمریکا و سیاست تحریم

هایکو ماس، وزیر امور خارجه آلمان به لایحه تحریم مجلس نمایندگان آمریکا علیه نورد استریم ۲ اعتراض کرد و گفت که "سیاست انرژی در خود اروپا تصمیم‌گیری می‌شود نه در آمریکا". ماس همچنین تاکید کرد که مداخلات و مجازات‌های خارجی را تأیید نمی‌کند. محافل اقتصادی آلمان نیز تحریم‌های آمریکا علیه طرح نورد استریم ۲ را محکوم کردند. ماتیاس شپ، رئیس اتاق بازرگانی خارجی آلمان، از دولت آلمان خواست که تحریم‌هایی که به ضرر اروپا اتخاذ شده را با تحریم پاسخ دهد. مجلس نمایندگان آمریکا روز ۱۲ دسامبر گذشته (۲۲ آذر) تحریم‌هایی را در رابطه با خط لوله نورد استریم ۲ وضع کرده بود.^۴ شپ تاکید کرده است که زمان آن فرا رسیده است که برلین و بروکسل مشترکاً موضع واحد سیاسی علیه آمریکا اتخاذ کنند. رئیس اتاق بازرگانی خارجی آلمان همچنین انتقاد کرده است که هدف

۱ - برخی از شرکت‌های بزرگ اروپایی مانند «اوم وی» اتریش، «وینترشال» و «یونپیر» آلمان، شرکت بریتانیایی-هلندی «شل» و «ان جی» فرانسه به همراه «گازپروم» از سهامداران این پروژه هستند، اگرچه سهم شرکت روسی از این پروژه به تنهایی ۵۱ درصد است.

۲ - اوکراین از حق ترانزیت گاز روسیه به کشورهای مختلف برای بهبود شرایط اقتصادی بهره می‌گیرد. ترانزیت گاز روسیه باعث افزایش اهمیت ژئوپلیتیک اوکراین می‌شود. با احداث خط لوله نورد استریم ۲، اوکراین را می‌توان یکی از بازندگان اصلی پروژه دانست. در سال ۲۰۱۷ در حدود ۴۷ درصد از کل گاز صادراتی روسیه به اتحادیه اروپا از خاک اوکراین انجام شد. که چند میلیارد دلار سود اقتصادی نصیب اوکراین کرد.

۳ - ایندپندنت، ۲۰۱۹/۹/۳، ۲۰۱۹/۶/۱۲.

۴ - تحریم‌های آمریکا در درجه اول بیشتر متوجه شرکت‌هایی خواهد بود که با کشتی‌های خود در لوله‌گذاری در دریای بالتیک فعالیت می‌کنند. طبق لایحه تحریمی آمریکا مدیران ارشد این شرکت‌ها تحریم شده‌اند، حق ورود به آمریکا را ندارند و سپرده‌های بانکی آنها در آمریکا ضبط می‌شوند.

آمریکا از وضع تحریم‌ها فروش گاز مایع خود (ال ان جی) است. او گفت که آلمان به انرژی ارزان قیمت نیاز دارد تا بتواند با صنایع وابسته به انرژی خود در سطح جهانی رقابت کند. رئیس اتاق بازرگانی خارجی آلمان ضمن رد کردن "امکان وابسته شدن آلمان به گاز روسیه" گفت: «اتحادیه اروپا به گاز روسیه بیشتر نیاز دارد تا روسیه به درآمدهای ارزی. تحریم‌ها کم‌تر به روسیه و بیشتر به شرکت‌های اروپایی و منافع انرژی آلمان آسیب می‌رساند». روسیه هم به تحریم آمریکا اعتراض کرد. الکساندر گروشکو، معاون وزیر خارجه روسیه به خبرگزاری "اینترفاکس" گفت که هدف آمریکا از تحریم نورد استریم ۲ به دست آوردن امتیاز برای فروش گاز خود است. به گفته گروشکو اقدام آمریکا به ضرر اروپا و مصرف‌کنندگان گاز این قاره است.^۱ مایک پمپئو، وزیر امور خارجه آمریکا ۲۵ تیر (۱۵ ژوئیه)، تحریم افراد و شرکت‌های حامی نورد استریم ۲ را بر اساس قانون "کاتسا"^۲ (قانون مقابله با دشمنان آمریکا از طریق تحریم‌ها) قابل اعمال دانست. تحریم پروژه گازی نورد استریم ۲ توسط دولت آمریکا اعتراض سیاستمداران آلمان را برانگیخته است. گرهارد شرودر، صدراعظم پیشین آلمان رئیس نهاد نظارتی بر موسسه خطوط لوله انتقال گاز نورد استریم و نورد استریم ۲ در مصاحبه با روزنامه آلمانی "اوسنبروکر" گفت که آمریکایی‌ها می‌خواهند برای ما تعیین کنند که با چه کسی اجازه داریم تجارت کنیم و با چه کسی این حق را نداریم. شرودر افزود که آلمان ایالت ۵۱ آمریکا نیست و آلمان نباید این موضوع را بپذیرد. طرفداران خط لوله نورد استریم ۲ معتقدند که احداث این خط لوله باعث افزایش امنیت انرژی اروپا می‌شود و قیمت انرژی ارزان را تضمین می‌کند.

■ اهمیت پیوندهای اقتصادی روسیه و اروپا

نیاز گازی اتحادیه اروپا تا سال ۲۰۲۵ میلادی، بیش از ۱۱۳ میلیارد مترمکعب است و بخشی از آن را آمریکا و قطر می‌توانند تأمین کنند که البته روسیه، گزینه مناسب‌تری است. اتحادیه اروپا قوانین سختگیرانه‌ای در حوزه گازی وضع کرده است؛ به نحوی که در بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ میلادی، شاهد کاهش مصرف گاز در اروپا بودیم؛ این در حالی است که بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ میلادی، مجدد روند مصرف گاز در اروپا رو به فزونی گذاشت که علت آن را می‌توان کاهش دمای قابل توجه در فصل زمستان این قاره سبز دانست؛ البته بهبود شرایط اقتصادی نیز در این افزایش مصرف بی‌تأثیر نبوده است. حدود ۱۰ سال پیش ۴۰ درصد مصرف اتحادیه اروپا از داخل این اتحادیه تأمین می‌شد، اما در حال حاضر این سهم تأمین انرژی داخلی، رو به کاهش است؛ به نحوی که با بسته شدن مخزن گازی در هلند، سهم تولید گاز داخلی اتحادیه اروپا به حدود ۱۰ درصد کاهش می‌یابد و به این ترتیب، میزان واردات ۶۰ درصدی گاز اتحادیه اروپا از خارج از این اتحادیه به ۸۰ درصد افزایش خواهد داشت. اروپا می‌تواند بخشی از نیاز خود به گاز را از طریق انرژی‌های تجدیدپذیر یا واردات تک مرتبه‌ای گاز مایع برطرف کند، اما نکته مهم در این روش تأمین گاز، عدم پایداری و متناوب بودن جریان انرژی‌های تجدیدپذیر، گران بودن محموله‌های وارداتی گاز مایع و صنعتی بودن این قاره است. هرچند آمریکا با تحریم این خط لوله تلاش داشت روسیه را تحت فشار بگذارد، اما اروپایی‌ها به ویژه آلمان، با ایجاد فشار مانع این کار شدند. نمایندگان کنگره آمریکا در تدارک اعمال تحریم علیه شرکت‌هایی هستند که در پروژه انتقال گاز «نوردا استریم ۲» روسیه مشارکت می‌کنند. این خبر را ریچارد گرنل، سفیر آمریکا در آلمان اعلام کرد. این مقام آمریکایی گفته است که اعمال این تحریم در آمریکا فراجزی خواهد بود. به گفته گرنل، هدف آمریکا از اعمال این تحریم‌ها جلوگیری از بهره‌برداری از این خط لوله انتقال گاز از روسیه است. مؤسسه مشاوره انرژی وود مکنزی به تازگی اعلام کرد در حالی که آمریکا از هیچ کوششی برای توقف پروژه نورد استریم ۲- دریغ نمی‌کند، تکمیل این خط لوله که گاز روسیه را از زیر دریا به آلمان منتقل می‌کند، قیمت تمام شده گاز برای مصرف‌کنندگان اروپایی را کاهش می‌دهد. تحلیلگران پیش‌بینی می‌کنند که با آغاز ارسال گاز طبیعی روسیه از طریق این خط لوله از دریای بالتیک به آلمان، قیمت این سوخت در اروپا تا ۲۵ درصد کاهش می‌یابد. به این ترتیب که با ناتمام ماندن پروژه نورد استریم ۲-، قیمت شاخص گاز تی‌تی‌اف (TTF) اروپا در سال آینده میلادی حدود ۴ دلار برای هر یک میلیون واحد بی‌تی‌یو (mmBtu) خواهد بود، این در حالی است که با تکمیل این پروژه در اوایل سال ۲۰۲۱، میانگین قیمت گاز اروپا در

^۱ - دویچه وله ، ۲۰۱۹/۱۲/۱۲.

^۲ - قانون کاتسا با آرای کنگره و سنای آمریکا، علیه ایران، روسیه و کره شمالی به تصویب رسیده است. این لایحه توسط ترامپ رئیس جمهور آمریکا امضا و در پایان سال ۲۰۱۹ رسماً به قانون تبدیل شد.

سال آینده حدود سه دلار خواهد بود. نکته حائز اهمیت در این میان صادرات از طریق خط لوله است، مقوله‌ای که متأسفانه در وزارت نفت دولت یازدهم و دوازدهم توجه ویژه‌ای به آن نداشت. از سویی دیگر به گفته کارشناسان از آنجایی که روسیه با هوشمندی تمام سرمایه‌گذاران بزرگی را در احداث این خط لوله به کار گرفته است، به نظر می‌رسد این اعمال فشار بر روسیه که اروپایی‌ها را نیز در بر می‌گیرد، ثمره چندان نداشته باشد.^۱

■ کلام آخر

در طول ۱۰ سال گذشته، یکپارچگی بازار گاز اروپا عمیقاً مناسبات گازی بین روسیه و اتحادیه اروپا را تحت تأثیر قرار داده است. برخی از تحلیلگران مسائل امنیت انرژی، افزایش مجدد سهم گازپروم در بازار اروپا را نشانه رویکرد اروپا در قبال وابستگی‌اش به گاز روسیه تفسیر کرده‌اند. با این حال، رابطه گازی با روسیه در درون اتحادیه اروپا بعد از گسترش اتحادیه در سال ۲۰۰۴، بسیار اختلاف‌برانگیز شده است. اعضای اتحادیه اروپا از منطقه مرکزی و شرقی اروپا احساس کردند که از بازارهای متنوع‌تر اروپای غربی (انرژی) محروم شده و کلاً به گاز روسیه وابسته شده‌اند که این امر در زمان ریاست جمهوری پوتین به طور فزاینده تهدیدکننده شده است. این کشورها، شرکت‌های گاز در اروپای غربی را اینگونه قلمداد کردند که مشتری‌ها و شرکای عمده گازپروم هستند که به همبستگی اروپا وفادار نیستند. این تنش‌ها با بحران گازی ژانویه سال ۲۰۰۶، جنگ گرجستان در سال ۲۰۰۸ و بحران گازی ژانویه ۲۰۰۹، تشدید شد. رابطه گازی با روسیه همچنان جنجالی است و به یک موضوع اختلاف‌برانگیز در دیالوگ امنیتی فرآتلانتیکی تبدیل شده است. کاهش و حتی پایان دادن به ترانزیت گاز روسیه از طریق اوکراین با احداث خطوط لوله برای دور زدن کی‌یف تنش قابل توجهی ایجاد خواهد کرد. مخالفان خط لوله نورد استریم ۲، احداث این قبیل خطوط لوله را حمله به اوکراین، خطری برای اروپای مرکزی و شرقی و بازتاب وابستگی آلمان به گاز روسیه قلمداد می‌کنند. به اعتقاد کارشناسان آمریکا قادر به رقابت با بازار گاز روسیه در اروپا نیست؛ چرا که اگر شرکت‌های اروپایی تصمیم بگیرند گاز طبیعی از آمریکا خریداری کنند، مجبورند دو برابر قیمت فعلی، برای تامین گاز مایحتاج اروپا هزینه کنند. ممکن است این هم‌اوردی آمریکا و روسیه در اروپا برای به دست آوردن بازار گاز منجر به بروز جنگ تجاری در منطقه شود. نکته مهم دیگر، دو قطبی شدن اروپا در مقابل طرح نورد استریم ۲ است که شکاف حاصل از آن می‌تواند نظم کنونی اتحادیه اروپا را با اختلال جدی مواجه کند. شکافی که عامل اساسی آن، سیاست‌های دولت ترامپ است.^۲

۱ - خبرگزاری مهر، ۱۳۹۹/۵/۷.

۲ - خبرگزاری صدا و سیما، ۱۸ فروردین ۱۳۹۹.